

ĆWICZENIA SŁUCHOWE ANALIZA I SYNTEZA SYLABOWA

Na wstępie podaję kilka informacji ogólnych.

Sylaba to jeden z elementów budowy wyrazu. Ośrodkiem sylaby jest samogłoska.

W języku polskim występują następujące typy sylab:

- ✓ samogłoska tworzy sylabę, np.: **o** - w wyrazie oko, **u** - w wyrazie ucho, **a** - w wyrazie aparat
- ✓ samogłoska znajduje się na początku sylaby (sylaba zamknięta), np.: as, ul, ar
- ✓ samogłoska znajduje się w środku sylaby (sylaba zamknięta), np.: las, huk, szum, mecz, rytm
- ✓ samogłoska znajduje się na końcu sylaby (sylaba otwarta), np.: **pa** - w wyrazie parasol, **ko** - w wyrazie koszyk, **cze** - w wyrazie czekolada

Synteza sylabowa to umiejętność scalania sylab w słowa, **analiza sylabowa** to umiejętność rozkładania słów na sylaby. Analiza i synteza sylabowa ćwiczy sprawność analizatora słuchowego i jest wykorzystywana w procesie przygotowania do nauki czytania i pisania.

Zasady dzielenia na sylaby:

- ✓ zawsze rozdziela się pojedyncze spółgłoski stojące pomiędzy samogłoskami, np.: ry - su - nek, ka - pe - lusz, te - le - fon
- ✓ zawsze rozdziela się dwie jednakowe spółgłoski, np.: wan - na, An - na, pan - na
- ✓ kilka spółgłosek można dowolnie dzielić, np.: kost - ka, ko - stka, kos - tka; o - stry, os - try, ost - ry
- ✓ nie rozdziela się wyrazów jednosylabowych - zgodnie z zasadą, że centrum sylaby jest samogłoska, np.: pas, kot, bat, koń, but
- ✓ nie rozdziela się liter oznaczających jedną głoskę (dwuznaków), np.: kasz - ka, a nie kas - zka, pacz - ka, a nie pac - zka
- ✓ rozdziela się przedrostki od rdzeni wyrazów, np.: **wy** - li - czyć, **pod** - sko - czyć, **na** - ma - lo - wać, **wy** - mow - wa, **przed** - szkol - le
- ✓ nie wolno rozбивać połączenia samogłosek, które wymawia się jednosylabowo, np.: au - to, Eu - ro - pa, pau - za, Pau - li - na
- ✓ nie rozdziela się połączeń spółgłoski z samogłoską [i] stanowiącą jej zmiękczenie, np.: **cia**s - tecz - ko, **pie** - kar - **nia**

A teraz przykładowe ćwiczenia oraz zabawy rozwijające i doskonalące analizę i syntezę sylabową:

- synteza sylabowa wyrazów - rodzic podaje wolno sylaby, dziecko mówi, jakie powstanie z nich słowo, np.: ko - ło = koło, pa - lec = palec, po - mi - dor = pomidor, su - kien - ka = sukienka, o - ku - la - ry = okulary, po - du - szecz - ka = poduszczyk, itd.
- analiza sylabowa słowa podanego przez rodzica z jednoczesnym wystukiwaniem/wyklaskiwaniem sylab (jednej sylabie towarzyszy jedno klaśnięcie/tupnięcie/podskok; dążymy do koordynacji mówienia z klaskaniem - w momencie wypowiedzania sylaby klaszczemy/tupiemy/podskakujemy), np.: kot: kot, sok: sok (w każdym z tych przypadków wypowiedzianemu słowu towarzyszy jedno klaśnięcie); oko: o - ko, suwak: su - wak, palec: pa - lec (te słowa składają się z dwóch sylab, więc przy podziale na sylaby towarzyszą im dwa klaśnięcia, np.: oko: o - [klaśnięcie], - ko [klaśnięcie]); kalosze: ka - lo - sze, łopata: ło - pa - ta (trzy klaśnięcia); umywalka: u - my - wal - ka, koraliki: ko - ra - li - ki (cztery klaśnięcia), itd.
- dzielenie wyrazów na sylaby połączone z określaniem ilości sylab w wyrazie - segregowanie obrazków wg liczby sylab, dopasowywanie schematu sylabowego do odpowiednich obrazków.
Przykładowa zabawa: przygotowujemy schematy sylabowe na kartkach lub układamy z klocków/guzików (jedna sylaba - jeden klocek, dwie sylaby - dwa klocki, itd.) oraz obrazki, których nazwy składają się z różnej ilości sylab. Zadaniem dziecka jest wybranie obrazka, podanie jego nazwy, podział wyrazu na sylaby, określenie ilości sylab w wyrazie, a potem ułożenie obrazka pod odpowiednim schematem, w zależności od ilości sylab, z jakiej składa się nazwa wybranego obrazka (obrazki, których nazwy składają się z jednej sylaby układamy pod jednym klockiem, z dwóch sylab pod dwoma klockami, itd.).
- wydzielenie sylab otwartych w nagłosie (na początku wyrazu), np.: jaka sylaba ukryła się na początku w wyrazie:
korale: ko -
parasol: pa -
wagon: wa -, itd.
- wydzielenie sylab zamkniętych w nagłosie, np.: jaka sylaba ukryła się na początku w wyrazie:
palto: pal -
pasta: pas -
kotwica: kot -, itd.
- wydzielenie sylab zamkniętych w wygłosie (na końcu wyrazów), np.: jaka sylaba ukryła się na końcu w wyrazie:

cukier: - kier

koszyk: - szyk

palec: - lec, itd.

- wydzielenie sylab otwartych w wygłosie, np.: jaka sylaba ukryła się na końcu w wyrazie:

palto: - to

sukienka: - ka

sala: - la, itd.

- zabawa w kończenie słów - rodzic podaje sylabę, dziecko dodaje swoją i mówi, jaki powstał wyraz, np.:

ba - : - lon, - ton, - gaż

wa - : - ga, - lizka, - gon

pa - : - lec, - ragon, - puga

sza - : - fa, - lik, - kal

ko - : - szyk, - lano, - minek

Początkowo ćwiczenie to prowadzimy z wykorzystaniem obrazków - przed dzieckiem rozkładamy obrazki rozpoczynające się od różnych sylab, podajemy jedną z nich, a zadaniem dziecka jest wybranie tylko tych obrazków, których nazwy rozpoczynają się od wymienionej sylaby.

- wyszukiwanie przedmiotów, obrazków, podawanie słów na daną sylabę

Przykładowe zestawy wyrazów rozpoczynających się określoną sylabą:

a: agrest, ananas, agrałka

ba: balon, basen, baton

bu: buda, buty, budynek

ce: cebula, cerata, cena

cze: czereśnia, czekolada, czepek

do: domy, doniczka, dolina

e: emu, ekierka, ekran

fo: fotel, foka, fotograf

gu/gó: guma, guzik, góral

ha: hamak, haki, hala

je: jeże, jeżyny, jeleń

ko: korale, korona, korzeń

le: leżak, lejek, lemoniada

ło: łopata, łosie, łowy

ma: makaron, makówki, marzenie

na: naleśniki, napaśtek, nakrętka

o: oko, osa, okno

pa: pajac, parasol, patelnia

ro: rogal, rower, rosa

sa: samolot, sanie, sala
sza: szachy, szafa, szalik
tor: torba, tornister, torbacz
u: ule, ulica, umywalka
wa: waga, waza, wazon
ze: zegar, zeszyt, zebra
ży: żyłeczka, żyrafa, żyto

- tworzenie wyrazów przez dodawanie sylab początkowych do znanych sylab końcowych (zabawę przeprowadzamy w podobny sposób, jak w przypadku sylab nagłosowych), np.:

- **ba:** tor - **ba**, kol - **ba**, szy - **ba**
- **to:** cias - **to**, mias - **to**, pal - **to**
- **lec:** wa - **lec**, ko - **lec**, bo - **lec**
- **tor:** au - **tor**, ak - **tor**, trak - **tor**
- **tro:** me - **tro**, pię - **tro**, fu - **tro**

- wyszukiwanie przedmiotów, obrazków, podawanie słów kończących się podaną sylabą
Przykładowe zestawy wyrazów mających takie same sylaby w wygłosie:

ba: śruba, żaba, torba
ca: świeca, tablica, ulica
cze: klucze, znicze, bicze
da: kokarda, szuflada, uroda
ga: noga, waga, podłoga
je: słoje, tramwaje, kije
ka: klamka, szpulka, szklanka
le: korale, parasole, kule
na: korona, wanna, wrona
pa: lampa, mapa, stopa
sa: kosa, kasa, prasa
sze: kapelusze, nosze, kasze
ta: krata, rakietka, data
zy: arbuzy, kozy, pyzy
że: kałuże, jeże, noże

- segregowanie obrazków wg takiej samej pierwszej lub ostatniej sylaby
- wydzielenie sylab środkowych w wyrazach trzysylabowych, np.:
 - **la -:** kalafior, polana, kolano
 - **ra -:** korale, parasol, baranek
 - **zy -:** muzyka, kuzyni, wizyta
 - **li -:** policzek, malina, dolina
 - **wa -:** uwaga, owacje, kawałek

- zabawa „Szukamy sylaby” - rodzic podaje powoli słowo, dziecko odpowiada, czy i w jakim miejscu jest dana sylaba, początkowo staramy się akcentować sylabę, o którą pytamy (np.: czy w słowie **bazie** jest ukryta sylaba [ba], jeśli tak, to czy jest ona na początku, w środku, czy na końcu wyrazu).

Przykładowe zestawy wyrazów:

ba: bazie, balon, zabawa, rabata, żaba, trąba
ce: cebula, cerata, ocena, rycerze, słońce, serce
da: dachy, data, kalendarze, medale, szpada, kreda
do: domy, domino, pomidory, żyrandole, gniazdo, udo
dy: dywan, dymy, indyki, badyle, kokardy, szuflady
ga: gazeta, garaż, zegarek, rogalik, flaga, waga
ka: kapusta, kapelusz, makaron, rękawica, klamka, kredka
ko: komin, koszyk, podkowa, czekolada, jajko, łóżko
le: leki, lejek, telefon, talerze, lale, motyle
lo: lody, lokomotywa, kalosze, piloci, molo, kilo
ła: łapa, łąta, sałata, pałace, jodła, mała
ło: łopata, losie, podłoga, kołowrotek, koło, berło
ma: maki, makaron, pomarańcze, armata, rama, brama
pa: pajac, pajak, zapasy, zapalki, lampa, małpa
wa: waga, waza, bałwany, krawaty, sowa, podkowa
ry: ryba, rycerz, kukurydza, kaloryfer, okulary, zegary

- tworzenie wyrazów z sylab, układanie nowych wyrazów z wybranych sylab innych wyrazów, np.: dziecko wyróżnia pierwsze sylaby (lub ostatnie) w podanych wyrazach i łączy wyróżnione sylaby w nowy wyraz.

Przykładowe zestawy wyrazów:

sylaby nagłosowe:

- ✓ lala, mapa - lama
- ✓ mewa, taca - meta
- ✓ kosa, cena - koce
- ✓ nosze, raki - nora
- ✓ sala, łapa, taca - sałata
- ✓ tama, leki, rzeka - talerze
- ✓ cena, buda, lala - cebula
- ✓ kawa, luki, żaba - kałuża

sylaby wygłosowe

- ✓ żaby, szelki - byki
- ✓ mapa, kasy - pasy
- ✓ jajko, słońce - koce
- ✓ sowa, narta - wata
- ✓ koło, łapa, wata - łopata
- ✓ jajko, para, lale - korale

- ✓ nogi, łąta, zera - **gitara**
- ✓ koce, para, krata - **cerata**
- wyszukiwanie podanych sylab w różnych wyrazach lub krótkich wyrazów ukrytych w dłuższych wyrazach, np.:
 - koszula** - kosz
 - makaron** - mak
 - słońce** - słoń
 - kosa** - osa
 - torba** - tor
 - pisanki** - sanki
 - rękawiczka** - ręka
 - klódka** - łódka
 - kotlet** - kot
 - zlew** - lew
 - listek** - lis
 - goździk** - dzik
 - serce** - ser
 - hamak** - mak
- sztafety sylabowe - tworzenie wyrazów rozpoczynających się końcową sylabą wyrazu poprzedniego, np.:
 - kacz - **ka** > **ka** - lo - ry - **fer** > **fer** - **ma** > **ma** - **ta** > **ta** - bli - **ce** > **ce** - bu - **la** > **la** - **la** > **la** - tar - **nie**, itd.
- dobieranie obrazków, których nazwy się rymują, np.: żołądzie - łąbędzie, karty - narty, szafa - żyrafa, fajka - jajka, wata - łąta
- samodzielne tworzenie rymów do podanych słów, np.:
 - sowa** - podkowa, umowa, głowa, mowa, rozmowa, krowa
 - dzbanek** - ranek, wianek, rumianek, poranek, ganek
 - ryby** - tryby, szyby, grzyby
 - palec** - walec, malec, padalec, zakalec
 - pytanie** - mieszkanie, podanie, śniadanie, układanie, śpiewanie
 - dama** - tama, lama, jama, mama, płama

Życzę wesołej zabawy!